

**TSUMBANDILA YA VHUGUDISI NA
VHUGUDI HA ZWIBVELEDZWA ZWA
VHUSIKI NA ZWA VHUDAVHIDZANI**

TSHIVENDA

LUAMBO LWA HAYANI (LH)

LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (LeT)

LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA VHUVHILI (LeV)

GIREIDI 10-12 2018

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**TSUMBANDILA YA VHUGUDISI NA VHUGUDI
HA ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI NA ZWA
VHUDAVHIDZANI**

TSHIVENḐA

LUAMBO LWA HAYANI (LH)

**LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA
(LeT) LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA
VHUVHILI (LeV)**

GIREIDI 10-12

2018

THEBULU YA ZWI RE NGOMU

ZWI RE NGOMU		SIATARI
1.	MARANGAPHANĀ	3
2.	U NĀWALA NA U NĀKEDZA	4
3.	TSHAKA DZA MAANEA	6
3.1	Maanea a u anetshela	6
3.2	Maanea a mbuletshedzo	6
3.3	Maanea a u ũaũa	7
3.4	Maanea a disikhesivi/u ũaũa ho linganyiswaho	8
3.5	Maanea a khumbudzo kana a u vhuisa muhumbulo	8
3.6	Tshivhumbeo tsha maanea	9
4.	ZWIBVELEDZWA ZWA VHUDAVHIDZANI	10
4.1	VHURIFHI VHU SI HA FOMAĀĀ	10
4.2	ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUũANGANO	13
4.3	ĀNĀWALOVHUNE / KHARIKHULĀMU VITHAE	15
4.4	NGANEA VHUTSHILO YA MUFU	17
4.5	MUVHIGO	18
4.6	ATHIKIĀI YA GURANNĀ / MAGAZINI	20
4.7	INTHAVIYU	21
4.8	TSHIPITSHI	22
4.9	MUFHINDULANO	23
4.10	TSENGULUSO / RIVIYU	24
5.	ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI	26
5.1	KHUNGEDZELO	26
5.2	FULĀYA	27
5.3	PHOSIũARA	27
5.4	MASIA NA NDAELA	29
5.5	DAYARI	29
5.6	GARAũA YA THAMBO	30
5.7	GARAũA YA POSWO	31
5.8	U DĀDZA FOMO	33

1. MARANGAPHANḐA

Ndivho ya tsumbandila iyi ndi u tsivhudza vhadededzi na vhagudi nga u pfufhifhadza kha zwiteḥwa zwa u ḥwala na u ḥekedza. Tsumbandila iyi I dovha hafhu ya pika kha u bvedza vhaḥwali vhane vha na vhukoni, vhane vha shumisa zwikili zwavho u bvedza na u ḥekedza zwa u ḥwala, zwa u vhoḥwa na zwa midia zwo teaho hu tshi itelwa ndivho dzo fhambanaho.

U ḤWALA NA U ḤEKEDZA zwi tendela vhagudi u vhumba na u pfukisela mihumbulo nga ḥdila yo lunzhedzanaho. U dzulela u ita ḥdowendowe dza u ḥwala kha nyimele dzo fhambanaho, mishumo na kha mabuḑo a dzithero zwi konisa vhagudi u davhidzana nga ḥdila ya vhudavhidzani na vhusiki. Ḥdivho ya zwivhumbeo zwa luambo i ḑo konisa vhagudi u bvedza zwibvedzwa zwo lunzhedzanaho na u ḥmekana. Zwivhumbeo zwa luambo zwi fanela u funzwa u itela u bvedza zwibvedzwa kha nyimele dza u shumisa. Kushumisele kwa zwivhumbeo zwa luambo ku songo tou shumiswa fhedzi kha u sengulusa mafhungo o sokou imaho a oḥe. I fanela u ḥlutshedza ḥdila ine mafhungo a vhekanywa ngayo kha u fhaḥa tshibvedzwa tshoḥe sa zwiḥori, maanea, marifhi na mivhigo ine vhagudi vha guda u i vhala na u i ḥwala zwikoloni.

Zwikili zwi re afho ḥḥa, u ḥwala na u ḥekedza zwi tea u vanganywa. Kha u vanganyiwa ha izwi zwikili, u sedza kha tshikili tshithihi zwi nga livhisa kha ḥdowendowe ya tshiḥwe tshikili. **Tsumbo:** mugudi ane o dzhenelela kha zwa dibeyi u ḑo vhala maanea a u ḥaḥa ho linganelaho, a kona u bvedza mushumo wawe wa u ḥwala a tshi khou shumisa zwivhumbeo zwa luambo.

Tsumbandila iyi i nga kona u shumisiwa nga vhadededzi na vhagudi vha luambo lwa hayani (LH) luambo lwa u engedzedza lwa u thoma (LeT) na luambo lwa u engedzedza lwa vhuvhili (LeV). Vhadedzi na vhagudi vha tea u sedza kha TKL ya vhuimo ha luambo lwavho sa izwi yo faredza zwibvedzwa zwo fhambanaho zwa u ḥwala.

2. U N̄WALA NA U N̄EKEDZA

U n̄wala u n̄ekedza zwi t̄anganya zwiteh̄wa zwiraru:

- U shumisa maitele a u n̄wala
- U guda na u shumisa n̄divho ya tshivhumbeo na mbonalo dza zwibveledzwa zwo fhambanaho:
- U guda na u shumisa n̄divho ya phara na u shumisa tshivhumbeo tsha fhungo na ndongazwiga.

U n̄wala na u ola zwibveledzwa ndi maitele a bvelelaho a tshi ya phanda. Ndi zwa ndeme u

n̄ea vhagudi tshifhinga uri vha kone u ita maitele haya. Vha fanela u:

- nanga t̄hoho, ndivho na odientsi ya zwibveledzwa zwi teaho u n̄walwa kana u olwa.
- haseledza nga mihumbulo yo fhambanaho vha tshi shumisa, sa tsumbo: mimepe ya mihumbulo, tshathi i elelaho, mitevhe.
- kwama zwiko zwo teaho, u nanga mafhungo o teaho nahone vha dzudzanya mihumbulo iyo.
- bveledza mveto mveto ya u thoma i dzhialaho n̄tha: ndivho, odientsi, t̄hoho, lushaka lwa tshibveledzwa.
- vhala mvetomveto ya u thoma nga u sasaladza nahone vha wana maambiwa-vho a bvaho kha vhañwe (khonani dza kijasini, vhadededzi, vha muṭa).
- bveledza mvetomveto nnzhi hu ne zwa konadzea.
- vhalulula (hune zwa t̄oda u dovha u amba nga hazwo), u vhalulula u tshi khakhulula he ha khakhea na u sedzulusa mvetomveto nga vhusedzi.
- bveledza mvetomveto yo olwaho zwavhuḡi ya u fhedzisa.
- humbula nga ha u saukanya tshibveledzwa tsha u fhedzisa nga ene muṅe na musi e na vhañwe vhagudi ngae na musi e na mudededzi.
- U n̄ekedza tshibveledzwa tsha u fhedzisa.

Thanyelani

- Vhagudi vha tea u n̄wala nga misi yoṭhe. Dzhenaja dza ḡuvha liñwe na liñwe kana vhege iñwe na iñwe, dzine dza sa t̄oliwe lwa tshiofisi, ndi zwishumiswa zwa ndeme kha u t̄uṭuwedza uri hu n̄waliwe.
- Kha u n̄wala ha tshiofisi, vhadededzi vha eletshedziwa u linga tshikili tshithihi tshine tsha khou funziwa nga tshifhinga tshenetsho.
- Thangana ya murole i fanela u guda u sedzuluselana mishumo samusi tshumisano iyi i ya ndeme kha maitele a u n̄wala.
- Kha u n̄wala ha fomaḡa, vhadededzi vha fanela u ita uri vhagudi vha p̄fesese zwiṭalusi zwa rubiriki. Vhadededzi vha fanela u dovha hafhu vha vhudza vhagudi zwe vha khakha u itela u khwinisa zwikili zwavho zwa u n̄wala.
- Vhagudi vha tea u vhudziwa nga ha mvumbo na t̄hoḡea dza zwibveledzwa zwa vhusiki zwo fhambanaho. Ṭhaluso pfufhi ya tshaka dza maanea ane vhagudi vha tea u a n̄wala i tevhela afha fhasi

MAANEA

Maanea ndi jinwalwa line khalo muñwali a bvisela muhumbulo wawe nga ha thoho yo newaho.

Vhulapfu ha tshibveledzwa vhu tea u vha maipfi a tevhelaho:

Tshivenda LH	400-450 maipfi
Tshivenda LeT	250-300 maipfi
Tshivenda LeV	200-250 maipfi

Maanea a fanela u vha na marangaphanda, mutumbu na magumo.

3. TSHAKA DZA MAANEA

Maanea a na tshaka dzo fhambanaho. Ndi zwa ndeme u divha tshaka dzo fhambanaho dza maanea. Hafha fhasi hu tevhela tshaka dzothe dza maanea.

3.1 Maanea a u anetshela

Maanea a u anetshela a anetshela nganea kana zwo bvelelaho kale. Zwi nga n̄waliwa nga kuvhonele kuñwe na kuñwe. Maanea a fanela u n̄waliwa zwi tshi elana na tshenzhemo ya vhutshilo ha muñwali.

T̄hoho dza tsumbo:

- 1 Ro vha ri kha tshifhinga tshavhuḁi. Hu tshi ri zwiliwa zwavhuḁi, muzika na khonani dzi funeaho, zwothe zwi hone. Khathihi fhedzi ha mbo vha na u kuḁana hu dzinginyaho na shango. N̄walani ngazwo bvelelaho.
- 2 Mafhungo a vhuḁisa e makhulu wanga vha mmbudza.
- 3 T̄thingokhwalwa dzi a fhaḁa kana dza thutha miḁi.

Musi ni tshi n̄wala maanea a u anetshela ni dzhieze nzehe zwi tevhelaho:

- Tshiḁori tshi fanela u vha na mudzedze wo kwaḁhaho nahone tshi tendiseaho naho tsho ḁisendeka kha muhumbulelwa.
- Maanea a u anetshela kanzhi a n̄waliwa kha tshifhinga tsho fhiraho. Phara ya mvulatswinga i fanela u kokodza dzangalelo ḁa muvhali. Kanzhi maanea avhuḁi a a kona u swikelela tshipikwa tsho livhiwaho. Magumo a takadzaho a songo ḁowealeho a fha tshiḁori muḁifho wone wone.
- Dzangalelo ḁa muvhali ḁi tea u dzula ḁo fariwa u swika magumoni. Tshitaila, zwishumiswa zwa u kokodza, na nyito zwi tea u kwaḁhisa vhuḁanzi ha dzangalelo ḁi yaho phanḁa.
- Nganetshelo yo bvelaho phanḁa i bvisela khagala zwinzhi nga ha zwipfi zwi ngaho sa u vhona, muungo, muthetshelo, munukho na vhuḁipfi ha maanea. Maanea a u anetshela kanzhi a vha na u ḁalutshedza ho khwaḁhaho.

3.2 Maanea a mbuletshedzo

Kha maanea a mbuletshedzo, muñwali u buletshedza kana u ḁalusa tshithu u itela uri muvhali a kone u tshenzhela t̄hoho ine ya khou buletshedzwa nga n̄dila i re khagala. Hu nga ḁaluswa muthu kana tshithu.

Dzhielani n̄ḁa zwi tevhelaho musini ni tshi n̄wala maanea a mbuletshedzo:

- Muñwali u fanela u fhaḁa tshifanyiso nga maipfi a tshi shumisa maḁaluli na maḁadzisi
- Kanzhi a n̄waliwa nga tshifhinga tsha zwino kana tshi fhiraho
- Maipfi na maambe a nanguludzwa nga n̄dila ya vhudzivha u itela u swikilela vhuḁa ho lavhelelwa.
- Zwifanyiso zwa mbonalo, mubvumo, u pfa, u thetshela na u kwama, zwi nga shumiswa u itela uri ḁalutshedzo l vhe khagala.
- Figara dza muambo dzi shumisiwa dzo tou ralo
- Vhagudi vha fanela u vha na tshenzhemo ya t̄hoho. Zwi konḁa nga maanḁa tshin̄we tshithu u si na n̄divho yatsho.

T̄hoho dza tsumbo

- 1 Lufhera lwa u lindela n̄anga ya maḁo. T̄alusani vhuḁipfi kana kuvhonele kwaḁu.

2 T̄alusani vhusiku ha maḡumbu.

Musi ni tshi ḡwala maanea a mbuletshedzo ni dzhiele nzhele zwi tevhelaho:

Muḡwali u tea u sika tshifanyiso nga maipfi.

Maipfi na kuambeke zwi nangiwa nga nzhele u itela u swikelela mbuyelo yo lavhelelwaho.

Zwifanyiso zwa u vhona, muungo, u pfa, muthetshelo na u kwama zwi nga shumiswa uri t̄haluso kana mbuletshedzo i vhe khagala.

Figara dza muambo dzi nga shumiswa nga ḡdila ya mvelo.

Vhagudi kanzhi vha tea u vha na tshenzhemo na t̄hoho. Zwi konḡa nga maanḡa u t̄alusa tshithu muthu a si na ḡdivho ye a tou tshenzhela ene muḡe.

3.3 Maanea a u t̄aḡa

Kha maanea a u t̄aḡa muḡwali u na kuvhonele kwo khetheaho nahone u t̄aḡa u itela u imelela kana u tikedza vhuimo hawe. Kuvhonele kwa muḡwali ku fanela u vha khagala kha mushumo woḡhe. Aya ndi maanea a dzhiaho sia ane khao muḡwali a lingedza u tendisa muvhali u kovhekana nae kuvhonele kwawe kana u vhona zwithu nga iḡo ḡawe.

Ꞥhoho dza tsumbo

- 1 Thejevishini i vhumatshelo ha Afrika Tshipembe vhu langwa nga vhubindudzi ha mashango a nnda. Neani kuvhonele kwanu.
- 2 Vhumatshelo ha Afrika Tshipembe vhu langwa nga vhubindudzi ha mashango a nnda. Neani kuvhonele kwanu.

Musi ni tshi n̄wala maanea a u ꞤaꞤa ni dzhiele nzhele zwi tevhelaho:

- Thomani maanea anu nga u amba kuvhonele kwanu kwa Ꞥhoho nga ndila ya inwi muꞤe nahone ya maanda.
- Neani vhuꞤanzi ha u diimelela ho vhalaho u tikedza muhumbulo wanu.
- MuꞤwali u sedzesa kha mbuno dzi imaho na Ꞥhoho na dzine dza i hanedza.
- Zwishumiswa zwo fhambanaho zwa u kokodza na thekheniki dza u kwengweledza dzi tea u shumiswa.
- Luambo lwo shumiswaho lu na u nyanyuwa nahone lu nga nyanyula fhedzi. A lu tei u vha lwa vuhali. Magumo a tea u vha fhungo lo khwaꞤhaho, li re khagala nahone li tendiseaho li sumbedzaho kuvhonele kwa muꞤwali.

3.4 Maanea a disikhesivi/u ꞤaꞤa ho linganyiswaho

Maanea a disikhesivi ha dzhii sia nahone a na ndivho ya u Ꞥea kuvhonele kwo linganelaho kha masia oꞤhe a u ꞤaꞤisana. MuꞤwali u dzhiela nꞤha zwiꞤwaha zwo fhambanaho zwa Ꞥhoho ine ha khou haseledzwa ngayo, a Ꞥekedza mavhonele o fhambanaho a sa dzhii sia. MuꞤwali a nga swika kha mawanwa magumoni a maanea fhedzi u imelela na u saꞤhula zwi tea u vha na ndinganelo nahone zwa senguluswa lu re khagala vhukatini ha maanea.

Ꞥhoho dza tsumbo

- 1 N̄walani maanea ane khao na Ꞥea tsumbo dza u imelela na dza u sathula u thutha thumbu.
- 2 Vhagudi vha fanela u kona u d̄inangela bugu dza l̄itheretsha dzo randelwaho vhone vhaꞤe. Haseledzani fhungo ili ni tshi sedza masia oꞤhe alo.

Musi ni tshi n̄wala maanea a disikhesivi ni fanela u dzhiela nꞤha zwi tevhelaho:

- MuꞤwali u fanela u pfesesa na u kona u sumbedza masia oꞤhe a fhungo la u ꞤaꞤisana nga ndila ya u sa dzhia sia nahone e na ndivho ya mafhungo.
- U n̄wala hu fanela u vha havhuꞤi, ho humbuliwaho zwavhuꞤi nahone hu sa dzhii sia, hu fanela u vha na mafhungo o fholaho, u humbulwa na u tikedzwa zwavhuꞤi.
- Thounu i tea u vha i songo nyanyuwaho nahone i tshi tendisea hu si na u d̄ihudza.
- MuꞤwali a nga Ꞥea tsumbo ya kuvhonele kwawe magumoni a maanea awe, fhedzi hezwi zwi fanela u itwa kha magumo fhedzi.

3.5 Maanea a khumbudzo kana a u vhuisa muhumbulo

Kha maanea a khumbudzo kana u vhuisa muhumbulo muꞤwali u elekanya muhumbulo a vhea vhuꞤipfi na u nyanyuwa hawe.

Ꞥhoho dza tsumbo:

- 1 Ndi zwine nda humbulisa zwone mudededzi wa khwiꞤesa ane nda tama u vha nae.
- 2 Neani kuvhonele kwanu kwa vhutshilo na uri vhu fanela u tshiliwa nga ndila-Ꞥe.

Musi ni tshi n̄wala maanea a khumbudzo ni fanela u dzhiela n̄tha zwi tevhelaho:

- Maanea a khumbudzo a dzhia sia.
- Vhuḍipfi na u nyanyuwa zwi tamba tshipiḍa tshihulwane.
- Tshipiḍa tshi vhonealaho tsha maanea tshi nga vha tsha u ḥalusa. Ḥhaluso idzi dzi fanela u vha khagala nahone dza livhiswa kha u sikulula mihumbulo kana vhuḍipfi ha muḥwali kha muvhali.
- Mihumbulo/ngelekanyo/ vhuḍipfi zwine zwa bviswa zwi fanela u dzumbulula u fulufhedzea na u dzhenelela ha ene muḥe

3.6 Tshivhumbeo tsha maanea

Mathomo

Kha mathomo a ri sokou thoma na u amba. Mafhungo a fanela u ḥea ludungela. Muvhali u fanela u pfa sia ḥe muḥwali a dzhia. Mathomo a fanela u kunga. Ha ngo

fanela u lapfesa.

Mutumbu

U tevhela mathomo, wone wo vhumbwa nga dziphara. Phara iḥwe na iḥwe i vha i na muhumbulo wayo. Hu fanela u vha na ndunzhendunzhe yavhuḍi kha dziphara. Hezwi

zwi a konwa na nga u shumisa maḥanganyi sa ngauralo, nga zwenezwo, sa izwi. A si zwavhuḍi u shumisa lushaka luthihi lwa mafhungotswititi. Hu fanela u shuma-vho mafhungombumbano na mafhungotserekano. Kha ri lavhelese zwine phara dza fanela u u vha zwone.

Dziphara

Phara iḥwe na iḥwe i fanela u kuvhatedza muhumbulo muthihi. Zwi amba uri phara a i nga khethiwi zwi tshi bva kha tshivhalo tsha mitaladzi. Zwi ḡo bva kha u vhinwa ha

mihumbulo. Mutaladzi wa u thoma ndi wone wo hwalaho muhumbulo muhulwane.

Miḥwe yoḥe i tatamudza wonoyu muhumbulo muhulwane. Iyi ndi mitaladzi ya u tika. Mutaladzi wa u fhedza u vhina phara dzoḥe.

Magumo

Phara ya u fhedza i swolodela mihumbulo yoḥe. Muḥwali u bvisa vhuḍipfi hawe nga ha ḥhoho. Muvhali u fanela u zwi pfa uri mafhungo a khou vhiniwa. Hu nga ḡi shumiswa maipfi a ngaho: Ndi tshi khunyeledza, ndi vhina ngauri na maḥwe.

4. ZWIBVELEDZWA ZWA VHUDAVHIDZANI

Zwibveledzwa zwa vhudavhidzani zwi nga vha phindulo kana zwa vha kuthomele kwa phindulo.

Tsumbo dze dza newa dza zwibveledzwa zwa vhudavhidzani ndi dza nyambo dzo fhambanaho. Hu na dza Luambo lwa Hayani. Ha vha na dza Luambo lwa u Engedzedza na lwa u Thoma. Dziñwevho dza divha dza Luambo lwa u Engedzedza lwa Vhuvhili. Dziñwe dzo newa ho sedzwa gireidi ya luambo

Vhulapfu ha zwibveledzwa vhu tea u vha maipfi a tevhelaho

Tshivenda LH 180-200 maipfi

Tshivenda LeT 120-150 maipfi

Tshivenda LeV 80-100 maipfi.

4.1 VHURIFHI VHU SI HA FOMAJA

Vhurifhi hovhu ndi hune muthu a n'wala a tshi khou n'walela khonani kana shaka kana muñwe-vho, tenda mafhungo a hone a vha e a vhenevho sa vhatu zwi sa kwami tshiimo tsha muñwe tsha ofisini.

Vhurifhi vhu si ha fomaJa vhu na tshivhumbeo tshi tevhelaho:

- Diresi nthihi ine ya tevhelwa nga datumu.
- Diresi i tewa u n'walwa nga vhuḁalo.
- Zwiga zwa u vhala a zwi shumiswi mafheleloni a mutaladzi kha d'iresi.
- Datumu i tea u n'walwa nga vhuḁalo.
- Theshano: Ni n'wala khonani yanga ...,Muzwala wanga.....
- Mafheleloni a mutaladzi wa theshano tshiga tsha u vhala a tshi shumiswi.
- Marangaphanda a newa ludungela muvhali nga ha mafhungo ane a ḁo vhala ngao khavhurifhi uvho.
- Mutumbu: Afha luambo hu shumiswa lwo teaho, lu si na miswaswo.
- Nyonesano/phendelo: Zwiga zwa u vhala a zwi shumiswi mafheleloni a mitaladzi ya nyonesano

Tsumbo ya vhurifhi vhu si ha tshiofisi

PO .Box 3298

Ṭhohoyandou

0950

22 Ṭhafamuhwe 2009

Khonani yanga Takalani

Ni a ðivha ndo ri u pfa mafhungo aṅu nda tou ri ndi swika lini hayani nda ni ṅwalela luṅwalo ulwu. Khonani ngoho no ntakadza. Shango loṅthe na dziradio dzi amba inwi. Hu si yone Phalaphala FM. Ro pfa u pfi no vhone na kha SABC 2. A hu kundwe na vhahuluhulu no no vha vhone.

Ndi khou ṅaṅa u ðifhelwa nga u vha khonani yaṅu. Mishumo yaṅu ndi mihulu. Ndi zwavhuḍi u khunyeledza miṅwe ya mirero hafha ri tshi khou tshila. Inwi no zwi ita zwa u sumbedza uri 'maṅa a mutukana a si vhumatshelo hawe'

Ni kha ði vhuya na zwi humbula? Hezwiḷa vuḷaimatshini i tshi khou fhira ri tshi khou tamba ra litsha zwoṅthe ra thoma u i imbelela, 'ṅharabuḷei, ṅharabuḷei'. Zwino inwi ni vho tou i reila. Zwi ṅea fulufhelo hezwi. Nga hezwi zwoṅthe khonani yanga ṅe ndi khou lingedza u amba uri, 'Mufhululu'.

Vhoṅthe vhane vha ni ðivha vha wana ṅhuthuwedzo nga zwe na swikelela. Ndi vhanzhi vhane vha tama u vha zwine na vha zwone. Ndi ni tamela mashudu kha mushumo waṅu.

Yaṅu khonani

Ḍivhaene

Ḍiresi dzi tea u vha mbili: ya muṅwali na ya hune vhurifhi ha khou ya hone.

- **Datumu** i tea u ṅwalwa nga vhuḍalo kha ḍiresi ya u thoma
- **Ḍiresi ya vhuvhili** i tea u thoma nga mufari wa tshiimo sa Mulanguli, Muṅwaleli n.z.
- Ni ṅwala **ṅhoho ya mafhungo**, na mboḍi ṅwala zwine na khou ṅoḍa zwone ni sa monamoni.
- **Zwiga zwa u vhalala a zwi shumiswi**
- **Theshano**: Ni ṅwala Aa!/Nndaa! Kana vhuimo ha muṅanganedzi, Tsumbo: Ṭhoho ya tshikolo, Vho Mme Netshilaṅa
- **Ṭhoho** ya mafhungo: i tea u ṅwalwa nga madanzi hu u itela uri vhaṅwalelwa vha ṅavhanye u ðivha mulaedza. Arali ṅhoho i songo ṅwalwa nga madanzi, kha i tou talelwa.
- **Mutumbu**: Luambo lu shumiswaho lu tea u aṅana na tshiimiswa tshine tsha khou ṅwalelwa.

Mafhungo kha ṅwalwe nga vhuḍalo u itela uri vhaṅwalelwa vha pfelese mulaedza.

- Nyonesano/ phendelo
- Ni ṅwala: Wavho a fhulufhedzehaho
- Ni tshi fhedza ni tea u ṅwala dzina na tshifani ngauri a vha ni ðivhi.
- **Muṅwali u tea u saina**. Madzina awe a ṅwalwa nga fhasi ha tsaino.
- Zwiga zwa u vhalala a zwi longelwi.

91 Igologola Street

Eastfield Ext 10

VOSLOORUS

1475

20 L̄ara 2018

T̄hohoyatshikolo

Mutuli Comprehensive School

P.O.BOX 12014

Sibasa

0970

Aa! / Ndaa!

KHUMBELO YA U T̄ANGANEDZWA SA MUGUDI

Ndi khou hambela u t̄anganedzwa sa mugudi tshikoloni tshavho kha gireidi 12. Zwino ndi khou nwala vhurifhi uvhu ndi khou dzhena tshikoloni tsha Tshiawelo Secondary.

Ndi muthu wa mafulufulu kha u guda. Ndi a kona u tamba mitambo minzhi sa u raha bola na u gidima zwipotswo. Ndo longela ripoto yanga ya vhukati ha ṅwaha khathihi na t̄hanziela yanga ya mabebo. Ndi kanzhi ndi tshi wana pfufho kha mitambo ya u gidima.

Ndi nga takala nga maand̄a arali khumbelo yanga i tshi nga t̄anganedziwa.

Wavho a fhulufhedzeaho

M. Nḡou

Mmbulaheni Nḡou

4.2 ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUṬANGANO

Adzhenda

Adzhenda ndi mutevhe wa zwiteṅwa zwi angaredzaho mafhungo ane a ḡo vha a tshi khou ambiwa nga hao muṭanganoni. Arali zwo tshimbila zwavhuḡi, i anzela u rumelwa na thambo ya muṭangano

Tshivhumbeo tsha adzhenda tshi nga angaredza zwitevhelaho:

Nṯha ha adzhenda hu tea u vha na ṯhoho,(I ṯalutshedzaho uri muṭangano ndi wa mini)

ḡuvha ḡa muṭangano, tshifhinga na fhethu hune muṭangano wa khou farelwa hone.

Zwiteṅwa zwa ndeme:

- 1 U vula na u ṯanganedza
- 2 Vhathu vho kundelwaho
- 3 Vho ḡaho
- 4 U ṯanganedza maambiwa a muṭangano wo fhiraho
- 5 U rera zwi bvaho kha maambiwa a muṭangano wo fhiraho
- 6 Maambiwa maswa
- 7 Maṅwe maambiwa
- 8 ḡuvha ḡa muṭangano u tevhelaho
- 9 U vala

Minetse/Maambiwa a muṭangano

Maambiwa a muṭangano a fanela u vha na tsheo dzo dzhiwaho lwa fomaḷa dza rekhodiwa.

Kha ri dzhieze nzhele zwi tevhelaho:

- Ṭhoho ya maambiwa i fanela u angaredza dzina ḷa tshigwada tsho dzhenelaho muṭangano uyo, **ḍuvha, fhethu** na **tshifhinga** tsha muṭangano.
- Vhathu vha re hone muṭanganoni. Vho ḍivhadzaho u kundelwa havho.
- U vhalwa ha maambiwa a muṭangano wo fhiraho, u ṭanganedzwa ha maambiwa na u sainiwa na u ṅwalwa ha datumu ya tsaino. Maambiwa a songo sainiwa kana u ṅwalwa datumu ḍuvha ḷe a ṅwalwa ngao. A lindela u vhalululwa vhathu vho no tendelana nao a kona u sainiwa.
- Hu ṅwaliwa fhedzi mbuno dza ndeme dzo ambiwaho na mihumbulo yo dzhiwaho.

Hu shumiswa tshitaila tsha fomala nahone hu tshi shumiswa tshifhinga tsho fhiraho.

Tsumbo ya Maambiwa

MAAMBIWA A MUṬANGANO WA MIRAḌO YA GIREIDI 11 YA SEKONDARI YA RAMMBUḌA

Ḍuvha ḷa muṭangano: 12 Lambamai 2018

Tshifhinga: Bureiki ya u thoma

Fhethu: Holoni ṭhukhu

Thero: U ṅea mpho Elelwani malugana na gundo ḷe a vha naḷo siani ḷa ṅdowetshumo ya vhulimi

MiraḌo i re hone: Takalani Muedi (Mudzulatshidulo), Sara Shumba (Muṅwaleli) na miraḌo ya kiḷasi yeneyi ya 30.

MiraḌo yo kundelwaho: Shonisani Rashaka na Maemu Ndadza.

U vula mushumo na u vhalwa

Mudzulatshidulo o vula muṭangano khathihi na u ṭanganedza vhathu.

Maambiwa a muṭangano wo fhiraho o vhalwa a ṭanganedzwa sa a re one a sainiwa.

ADZHENDA

A bvaho kha maambiwa a mutangano wo fhelaho

A ho ngo vha na maṅwe a bvaho kha maambiwa. Mihumbulo nga ha tshifhiwa tshine tsha fanela u rengelwa Elelwani u takalela gundo ḷawe. Sara o ḍa na muhumbulo wa magazini

ya 'Home and Garden'. Mpho a ḍa na wa watshi ya luvhondoni i re na aḷamu.

Maambiwa maswa

Sara Shumba o gaganya u ri Elelwani kha tou itelwa bepha ḷa u pembelela gundo ḷawe siani ḷa ṅdowetshumo ya vhulimi sa izwi gundo ḷawe hu gundo ḷa nnyi na nnyi afha kiḷasini. Muhumbulo uyu wo takalelwa zwihulu nga vhunzhi ha miraḌo.

Maṅwe maambiwa

Ho ṭahiswa fhungo ḷa uri hu tea u vha na ḍuvha ḷine zwithu zwoṭhe zwa tea u vha zwo khunyeledzwa. Tshavhuyo o gaganya ḷa 12 Nyendavhusiku sa ḍuvha ḷa u guma u dzudzanya vhuṭambo uhu.

U vala

Takalani sa mudzulatshidulo o vala muṭangano

Duvha la muṭangano u tevhelaho

O ṭahisa dzi 16 Lara sa ḡvha ḡine muṭangano une wa tevhela wa tea u farwa ngaḡo.

Tsaino

Takalani Muedi (Mudzulatshidulo)

Sara Shumba (Muḡwale)

4.3 LIḡWALOVHUḡE / KHARIKHUḡAMU VITHAE

Liḡwalovhuḡe ndi ḡiḡwalo ḡi dzudzanywaho lwa vhudele ḡine ḡa buletshedza zwithu zwine muthu a vha zwone/a vha nazwo zwi kwamaho: vhuḡe, zwa pfunzo, tshenzhemo ya mushumo, na vha mu ḡivhaho. Muthu u fanela u ḡwala ḡiḡwalovhuḡe nga ḡḡila ine ḡa kona u mu ambela a siho. Ndi zwavhuḡi u kona u ḡwala ḡiḡwalovhuḡe ḡine ḡa tou bula thwii zwine na vha zwone.

Liḡwalovhuḡe ḡi amba ḡivhazwakale ya vhutshilo ha muthu. Nga zwenezwo hu fanela u dzhielwa nzhele zwi tevhelaho:

Kha ḡi angaredze zwidombedzwa zwoṭhe zwi elenaho na mushumo u ṭoḡeaho. I fanela u vha khagala nahone yo fara zwa vhukuma. Ndi zwa ndeme uri ḡi dzudzanywe nga ḡḡila i elanaho na mushumo. Ni tshi ḡi dzudzanya ni sedza uri mushumo u khou ṭoḡa zwifhio na kona u ḡi fhaṭa nga ḡḡila ine ḡa fhindulana nawo.

Kha hu dzhielwe nzhele: ḡiḡwalovhuḡe ḡi dzudzanywa ho sedzwa ndivho ya tshenetsho tshifhinga. Arali hu tshi khou itwa khumbelo ya mushumo, hu sedzwa mushumo wonoyo na ṭhoḡea dzawo ha ḡwalwa ndalukanyo na tshenzhemo zwi yelanaho na ṭhoḡea dza poswo.

Tsumbo ya kharikhulamu vithae

Kharikhulamu Vithae ya Munyai Khumbudzo

Zwidombedza zwa vhuṅe

Tshifani: Munyai

Madzina: Khumbudzo

Ḑiresi ya Vhudzulo: Ṱhohoyandou

Maṅiini Block K

Ḑiresi ya poswo: P.O. Box 3201

Ṱhohoyandou

0950

Nomboro ya luṅingo: 078 8301 232

Tshiimo tsha mbingano: A tho ngo malwa

Vhudzulapo: Afrika Tshipembe

Ḑuvha ḷa mabebo: 1985-09-05

Ḑomboro ya ID: 850905 5372 084

Mbeu: Tshisadzini

Murafho: Murema

Madzangalelo: U tamba na u Ṱalela netibola

Zwidombedzwa zwa pfunzo

Sekondari: Gireidi ya 12

Tshikolo: Mphaphuli Secondary School

Ndalukanyo dza nṰha ha maṰiriki: Diploma ya Vhugudisi ha Sekondari (2007)

Tshiimiswa: Makhado College of Education

Thero: Tshivenḑa, English, History, Education, Music

Tshenzhemo ya mushumo Muhasho wa Pfunzo

Aḑiresi ya mutholi Corner Jorrison & Biccard Str

FNB Building 6Floor

Braamfontein

011

Tshifhinga: 2007 u swika zwino

Tshikolo: Parktown Girls

Pfufho:

Mutambimakone wa n̄waha kha netibola

Vhane vha nga kwamiwa nga ha n̄e

Dzina Vhushaka nomboro ya luṅingo

Mr Ratshixanga T B: T̄hoho ya muhasho 082 0811725

Mr S Singo Mudzulatshidulo wa Sadtu 062 346 9872

4.4 NGANEA VHUTSHILO YA MUFU

Izwi ndi zwidodombedzwa nga ha mufu zwine zwa katela ḡivhazwakale yawe na zwoṅhe zwa ndeme zwi mu kwamaho. Nganeavhutshilo ya mufu i tea u vha nga n̄dila i tevhelaho:

- I tea u vha pfufhi nahone yo tou nanga fhedzi zwiḡa zwa ndeme.
- I tea u katela zwidodombedzwa zwa mabebo sa: fhethu na datumu
- I tea u vha na zwiṅwe zwiḡa zwa ndeme zwa mufu
- I tea u katela zwidodombedzwa nga ha pfunzo, u shela mulenzhe kha zwiḡwamaho mvelaphanḡa ya lushaka na zwiṅwe-vho zwe mufu a kona u swikelela a tshi kha ḡi tshila.
- I tea u amba nga ha muṅa wa mufu, hu nga vha vhana, mufumakadzi na vha bebi vho salaho.

Tsumbo ya nganeavhutshilo ya mufu

NGANEAVHUTSHILO YA MUFU MAGEKHA ELIAS MUNERI

Magekha Elias Muneri ndi n̄wana wa Vho Tshinakaho na Vho Ratshili Muneri. O bebwa nga dzi 05 Phando 1960 kha ḡa ha Nthabalala. O ḡo phasa Gireidi 12. A isa phanḡa na pfunzo n̄gei Yunivesithi ya Venḡa, he a phasa pfunzo dza vhudededzi.

O vha e muraḡo wo khwaṅhaho kha tshigwada tsha vhaswa kerekeni n̄gei Vosloorus. O mbo ḡi thomiwa nga vhulwadze ha N1H1 musi a tshi vhuya seli ha lwanzhe Amerika. Vhulwadze ho mbo ḡi bala nga ḡa 30 Khubvumedzi 2009 e vhuongeloni ha Union.

O sia mufumakadzi, vhana vhararu, khaladzi mbili na vhabebi vhawe vhoṅhe.

A lale nga mulalo Muṅavhatsindi.

4.5 MUVHIGO

Ri fanela u dzhiela nzhele zwi tevhelaho kha muvhigo:

- Ndi ngani muvhigo u tshi n̄walwa.
- Tshivhumbeo tsha muvhigo kana kuñwalele kwa muvhigo.
- Luambo lu shumiswaho kha muvhigo.
- Hu vhigwa zwithu zwo tumbulwaho zwine muthu a nga zwi țanziela na musi e bogisini ȷa khothe.
- Muvhigo u n̄waliwa uri hu sedzwe zwiñwe zwi sa khou tshimbila zwavhuđi, zwi sedzuluswe, hu vhe na ndulamiso, zwi konou đo u tshimbila zwavhuđi. Muvhigi kha vhige mawanwa a tsedzuluso yawe.
- A đe na themendelo (nga inwe nđila, kha țaluse uri u țođa hu tshi itwa mini malugana na thaidzo yeneyo)
- Kha magumo kana phendelo muvhigi kha sumbe nđila ya vhubfiwa hawe malugana na muvhigo. Phendelo kha i țuțuwedze muvhali wa muvhigo uri hu nga iwa phanđa.
- Tsaino ya muvhigi kana vhavhigi i tou vha khombe khombe ngauri i vha i nđila ya u đikumedzela kha zwe wa vhgwa. Tsaino i đi fana na tshigando tsha gunwe ȷau, ndi ngazwo ri tshi ri muvhigo ndi wa tshiofisi zwi hulusa u swika na hanengei khoroni ya mulayo.
- Muvhigi u shumisa muthu wa vhuraru arali a tshi khou vhiga muvhigo wa tshiofisi.

Tshaka dza mivhigo

Muvhigo wa țhođisiso: vhunzhi ha zwo ambiwaho afho n̄tha zwi livhana na muvhigo wa lushaka ulwu. Hu nga țođisiswa nga zwo iteaho lwendoni zwi songo tshimbilaho zwavhuđi, khombo yo iteaho na zwiñwe vho.

Muvhigo wa mvelaphanđa: muvhigi a nga vhiga a tshi sumbedza uri o no guma ngafhi kha mushumo we a pfi a u ite.

Kha hu dzhielwe nzhele: mivhigo iyi vhubhili hayo i nga đi vhgwa nga nđila ya tshiofisi kana i si ya tshiofisi.

Tshivhumbeo tsha muvhigo:

- ȷhoho
- Marangaphanđa
- Matshimbidzele
- Mawanwa
- Phendelo
- Themendelo
- Tsaino ya muvhigi
- Tshiimo tsha muvhigi
- Datumu

Tsumbo ya muvhigo

SUDZULUWANI SHUTTLE COMPANY

1. Thoho

Muvhigo wa u litsha mushumo ha maḍiraiva mavhili.

2. Marangaphanda

Hu tshi tevhelwa ndaela ya mulanguli wa khamphani, u litsha mushumo ha vhareili vhaḅa kha khamphani ya Sudzuluwani nga ḅwedzi wa Lambamai ḅanwaha.

3. Matshimbidzele

- 3.1. Ho tevhelelwa vho litshaho mushumo vha ambiwa navho mahayani avho.
- 3.2. Ho vhudziswa na vhaḅwe vha vhashumi vho salaho.
- 3.3. Ho sedzuluswa matholelwe na kushumele kwa vhareili avho vho ḅuwaho.
- 3.4. Ho vhudziswa mulangi wa vhareili avho.
- 3.5. Ho vhambedzwa kushumele kwa khamphani iyi na kwa ya vhahura.

4. Mawanwa

- 4.1. Vho litshaho mushumo vho sinyuswa nga u sa ḅewa ndiliso kha u shuma nga zwifhinga zwa musi ho no tshaisiwa na u sa ḅwaliswa kha vha UIF.
- 4.2. Hezwo zwi kha ḅi vha tshililo na kha vho salaho.
- 4.3. A ho ngo vha na zwinwe vho zwi songo ḅaho kha matholele.
- 4.4. Mulangi u a ḅivha nga tshililo tsha vhareili.

5. Phendelo

Vhareili vho kulea nungo vhukuma. Hezwi zwi khou tsitsa tshirunzi tsha khamphani na mbuelo i wanalaho

6. Themendelo

Miholo ya vhareili kha i engedziwe nga 25%. Ovathaimi kha i badelwe u ya nga dziawara.

4.6 ATHIKILI YA GURANŊA / MAGAZINI

Magazini/athikili ya gurannᄁa i ᄁwalelwa u itela u ᄁivhadza, u kwengweledza na u mvumvusa. Tshitaila na thounu ya athikili zwi laulwa nga ndivho, odientsi, na zwithu zwi ambiwaho nga hazwo. **Tsumbo:** athikili i ᄁwalelwaho magazine ya tshikolo i ᄁo fhambana na athikili yo ᄁwalelwaho gurannᄁa kana magazini yapo.

Athikili ndi tshipiᄁa tsha mafhungo tshine tsha ᄁwalwa nga muᄁwali kana vhaᄁwali vha tshi ᄁandavhudza fhungo lo tiwaho. Athikili kanzhi i ᄁisendeka kha mafhungo ane a khou bvelela nga tshenetsho tshifhinga tenda a vha mafhungo a ᄁuᄁulaho dzangalelo la vhavhali.

Zwipiᄁa zwihulwane zwa athikili

Mvulatswinga: muᄁwali u ᄁivhadza fhungo line a ᄁoᄁou amba nga haᄁo.

Mutumbu: muᄁwali u ᄁandavhudza nga vhuᄁalo mihumbulo yawe nga ha fhungo li re ᄁafulani.

Phendelo: mafhungo oᄁhe a vhinwa henefha.

Muᄁwali wa athikili u fanela u londa uri u khou fhindula mbudziso dzi tevhelaho kha mafhungo awe:

- Ndi nnyi ane a khou ᄁwaliwa nga hawe?
- O ita mini?
- Ndi nga mini o ita zwe a ita?
- Zwo itea ngafhi?
- Zwo itea hani/ᄁila ᄁe?
- Athikili i tea u mvumvusa ya dovha hafhu ya ᄁea ᄁivho.

Vhulapfu ha Athikili

Hu tshi ᄁwalelwa gurannᄁa. Vhulapfu ha Athikili vhu vha henefha kha 500-750 wa maipfi (kana siaᄁari liithihi u ya kha mavhili). Zwino ri tshi itela ngudo dzashu na ᄁhoᄁea dza silabasi, Athikili ri tea u guma henefha kha 180-200 wa maipfi.

ᄁhoho ya Athikili

ᄁhoho ya Athikili i tea uri i kunge i nyanyule vhavhali. I tea u ᄁwalwa nga vhuronwane na hone i vhe na thero.

Thero

Hu tea u vha na thero ya mafhungo ine muᄁwali a ᄁisendeka khayo. Tsumbo: Muthu a nga ᄁwala nga ha, vhugevhenga, zwa mitambo, zwa makwevho, zwa poliᄁiki, dwadze la HIV / AIDS na zwiᄁwe.

Luambo

Luambo lu shumiswaho kha u ᄁwala Athikili lu vhe lwo kunaho lune lwa pfala zwavhuᄁi. Kuᄁwalele ku vhe kwone kwone hu tshi tevhelwa thekeniki dzoᄁhe dza kuᄁwalele.

Kuᄁwalele kwa Athikili

- I tea u vhalea nga u ᄁavhanya nahone nga ᄁila i leluwaho.
- Mitaladzi kha i dzudzanywe zwavhuᄁi nahone luambo lu vhe lwo kunaho lu si na tsho khakheaho khalwo.
- Maipfi a u thoma kha athikili ndi a ndeme vhukuma sa izwi a one a no kokodza mihumbulo ya muvhali. Muᄁwali

kha tšutšule dzangalelo la muvhali.

- Kha hu vhe na u tevhekena kana ndunzhe ndunzhe kha zwi vhigiwaho.

Tsumbo ya Athikili

<p>PHONDI YO FA NGA MADI</p> <p>Nga Mangalani Tshikovhi</p> <p>Mapholisa vho vhiga lufu lwa munna we a wanwa o papamala damuni. Vho-Josaya Ratsige ndi musu vha na maḁuvha vha tshi khou tšodwa.</p> <p>Tsho dzumbamisaho Vho-Josaya a si tshiḁwe arali hu si uri vho fara ḁwana wavho vha mu likita a tšodou sia vhathu. Hu pfi o fhedzisa tshisevho tshe vha sia.</p>	<p>Vho ri u vuwa vha livha ndiloni yavho. U wana tshisevho tshi tshi ri ndi a pfumelwa vha tšwa vho tou mu livha, u swika vho mbo ḁi mu namela.</p> <p>Vho ri u vhona tshinyalelo vha ri zwi siwa zwi tshi vhone. Vho mbo ḁi ri mapholisa vha ḁo vha wana vhudzulavhafu</p>
---	---

4.7 INTHAVIYU

Inthaviyu i vha vhukati ha vhathu vhavhili, muvhudziswa na muvhudzisi, vha fhethu ho teaho nga tshifhinga tsho teaho. Musi huna inthaviyu hu vha na muvhindulano vhukati ha muvhudzisi na muvhudziswa. Kanzhi inthaviyu ya mushumo i vha na vhavhudzisi vhanzhi na muvhudziswa e muthihi.

Hu na tshakha nanzhi dza inthaviyu. **Tsumbo:** ya mushumo, ya Radio, ya u rengisa, ya u hambela u tšanganedzwa Yunivesithi kana Magudedzini, nz.

Tsumbo ya inthaviyu

Iyi ndi inthaviyu vhukati ha Maḁodzi na mudzalatshidulo wa khorwana ya u

tšanganedza matshudeni Yunivesithi ya Maitazwiḁoma.

[Ndi ofisini Yunivesithi ya Maitazwiḁoma, Maḁodzi u khou vhudziswa dzi mbudziso nga mudzalatshidulo Vho Nḁou]

Vho Nḁou: Maḁodzi ndi hambela uri ni ri ḁee zwi dodombedzwa nga ha inwi muḁe ngau Pfufhifhadza.

Maḁodzi: Ndi ḁe Maḁodzi Radzuma. Ndi bva muḁini ure na vhana vhaḁanu. Ndi ḁwana wa vhuraru. Vhabebi vhangavha shumi, ndi dzheniswa tshikolo nga malume anga. Kha giredi dzoḁe ndo phasa nga ḁaledzi.

Vho Nḁou: Ndi ngani no nanga u ḁa Yunivesithi iyi?

Maḁodzi: Thero ya dzhiolodzhi i itwa Yunivesithi ino. Vhagudi vhoḁe vhane nda vha ḁivha, vha vhupo vhu bvelaho phanḁa mishumoni yavho vho guda heneḁhano Yunivesithi ino.

4.8 TSHIPITSHI

Tshipitshi ndi zwine muthu a amba o thetsheswa nga vhathu. A nga tou vhala kana a amba zwi tshi bva tshohoni. Fhethu hune kanzhi zwipitshi zwa nekudzwa hone ndi miṭanganoni, dzikhoniferentseni, dzimpfuni, minyanyani, fhethu hu avhelwaho dzipfufho, vhuṭamboni ho fhambanaho na huṅwe.

Tshipitshi tshavhuḡi ndi tshi sa farisi vhathu vhuludu nahone tsha dovha hafhu tsha kwama zwine zwa khou bvelela kathihi na u tshimbilelana na nyimele ya henefho hune ha khou ambiwa hone. Hune zwa konadzea tshipitshi tshi tea u koḡelwa nga miswaswo. A tshi tei u lapfesa.

Tshivhumbeo tsha tshipitshi:

- **Ṱhoho:** Tshipitshi tshavhuḡi ndi tshine tsha tea u vha na Ṱhoho ine muambi a nga ḡinangela u ya nga thero ya mafhungo kana a tou vhetshelwa yone nga vho mu rambaho. Ṱhoho kha i vhe i kungaho.
- **Theshano:** Afha ndi hune muambi a resha vhatu vha re hone u ya nga u sielisana.
- **Mvulatswinga:** A fha ndi hune muambi a thoma u amba mafhungo awe. Ṱhoho ya mafhungo na yone i thoma u bveledzwa khagala. Zwauri hu khou ambiwa nga mini muthu u thoma u zwi pfa henefha naho Ṱhoho ya tshipitshi i songo bviselwa khagala.
- **Mutumbu:** Afha ndi hune ha vha na mafhungo nga u angaredza. Ndi hone hune muambi a ḡa na mbuno dzawe doṰhe a tshi dzi tikedza. Phara nthihi kha i itwe nga muhumbulo muthihi.
- **Phendelo:** Tshipitshi tshavhuḡi tshi anzela u pendela nga mutaladzi kana mitaladzi i si gathi ine ha vha hu tshi khou nweledzwa mafhungo oṰhe nga u angaredza, u Ṱea themendelo khathihi na u livhuwa vha ngaho sa mutshimbidzamushumo na

vhatu vhoṰhe

Tsumbo ya tshipitshi

TSHIPITSHI TSHA VHUṰAMBO HA U ṰANGANEDZA DZIDIPLOMA

Mutshimbidzamushumo, vhaeni vhahulisei, vhashumeli vhoṰhe vha tshino sibatela, vhaongivhatei na vhatu vhoṰhe vho konaho u swika fhano, ndi a vha resha nga mbilu yo ḡalaho dakalo, ndiri ndaa!

Mutshimbidzamushumo, ndi pfa ndo hulisea nga maanda nga hezwi zwe ha tiwa Ṱe uri a vhe Ṱe ndi no amba tshipitshi tsha Ṱamusu, kana tshipitshi tsha Ṱamus

tshi vhe tshanga

Zwino ha vhatu vha hashu, ndi na fhulufhelo lo ḡalaho la uri u vha a hu na a sa

ḡivhiho uri ndi ngani ro kuvhangana fhano Ṱamusu vhunga zwo no ḡi ambiwa.

Ro kuvhangana u takala na avha vhe vha ita mushumo muhulu mungafha. Ro kuvhanganela u takala na avha vhe vha zwi kona u Ṱhaphudza pfunzo dzavho

Ndi vhanzhi vhe vha thoma navho vha ri vha tshi swika vhukati vha neta.

Khevha ha vhe vha konḡelela vha Ṱhaphudza pfunzo dzavho. Ṱamusu ri ḡiṰongisa ngavho. Ndi zwone zwine Vhavenda vha amba vha tshi ri “u futelela hu a bveledza”. Ndi zwone kha ri pembele navho ri tshi tenda uri na riṰe liṰwe ḡuvha ri ḡo swika hafha he vha swika hone.

4.9 MUFHINDULANO

Mufhindulano ndi nyambedzano ine ya vha i tshi khou itea vhukati ha vhatu vhavhili. Mufhindulano u tea u vha nga ndila ḡe?

- Mufhindulano u tea u sa lapfesa.
- Mufhindulano u tea u kunga.
- U vhe wo fhelelaho u si na magake.
- Luambo lu vhe lwo ḡowealaho kha u shumiswa ḡuvha liṰwe na liṰwe.

Tshivhumbeo tsha mufhindulano:

Mvulatswinga: Mvulatswinga ndi one madzheno a mufhindulano ane a ri dzumbululela zwine ra nga lavhelela.

Mutumbu: Ndi une wa vha na madzina a vhathu na zwine zwa khou ambiwa. Madzina a tea u vha mapfufhi na hone mafhungo a tea u thoma phanḁa ha hune dzina ḁa guma hone.

Phendelo/ magumo: Iyi ndi ḁhasululo ya zwe zwa vha zwi tshi khou ambiwa nga hazwo. Tshiḁwe tshifhinga muḁwali a nga pendela nga u ḁekedza kana u amba zwine zwa vhina mafhungo a zwi vhea ngomu zwitangini.

Tsumbo ya: Mufhindulano

[Maluḁa u ḁangana na Thilivhali ḁḁilani. Ndi kale a tshi khou mu ḁoḁa malugana na tshikolodo tshawe tshine a vha natsho]

MALUḁA: Ndi matsheloni, Thilivhali.

THILIVHALI: Ndi khou zwi vhona uri ndi matsheloni.

MALUḁA: Ni nga tou mphindula ngauralo ndi tshi khou amba na inwi ndo tou takala.

THILIVHALI: Zwa u takala haḁu a zwi ntshumeli tshithu, ndi khou ḁoḁa masheleni anga ane na nkoloda ḁamusu. Ndi lini na fhanḁo tshe nda ni ḁwalela marifhi ni sa fhinduli.

MALUḁA: Ndi a zwi ḁivha zwauro ndi a ni koloda, fhedzi ḁivhani hafha.

THILIVHALI: Ndi ḁivhe hafha kha mini?

MALUḁA: Ndi na vhathu vhane nda vha koloda sa inwi vhane na vhone nda tama u vha badela.

THILIVHALI: Zwino?

4.10 TSENGULUSO / RIVIYU

Ndi ḁḁila ine muthu a ḁea mihumbulo yawe nga ha tshithu tshine a khou sengulusa. Afha

hu nga sasaladzwa kana ha khoḁiwa, zwi tshi bva kha zwine musengulusi a zwi vhonisa zwone. Musengulusi makone ndi ane a sa dzhie sia. Onoyo ndi ane a ḁea

tshifanyiso nga ḁḁila ine musu u tshi ḁangana na tshithu itsho, wa wana tsho touri kokotolo na tsenguluso yo ḁewaho nga musengulusi. Henefha ndi hune muḁali a ḁea

vhudḁi na vhuvhi nga ḁḁila ine ya eḁana.

Maga ane a tea u tevhedzelwa musu hu tshi itwa tsenguluso.	Zwisumbedzi
Mvulatswinga; u ḁhaḁhuvha ḁhoho ine ya khou tea u senguluswa	Nga u tou pfufhifhadza. U rwa ḁḁha ha ḁhoho.

Mafungo a vhuvha ha tshithu	Zwidombedzwa zwine zwa divhadza muvhali kana muthetshesi nga ha divhazwakale.dizain-i,mbonalo na zwothezwothe zwine zwa kwama thoho ya mafungo ane a khou tea u senguluswa
Manweledzo mapfufhi nga ha thoho khathihi na thikhedzo inwe na inwe.	Thathuvhani puloto/zwi re ngomu/ tshumelo/ mbonalo / na zwiinwe vho. Kha filimu/litambwa/ bugu, ni songo nea khunyeledzo hafha.
Nongo wa mafungo kana tshivhindini: Neani tsenguluso yanu nga u tou angaredza. Neani na mihumbulo yanu hafha	Ni songo nunedza kana u dzhia sia. Tikedzani mihumbulo yanu nga mbuno.
Magumo; Khunyeledzani tsenguluso yanu	Nweledzani mawanwa anu hafha.

Tsumbo ya tsenguluso / riviya ya bugu

Tsenguluso ya Mafeladambwa nga N.E Sigogo

Itepa Publishers, 2006

Ndo vhala tshitori kha khandisomviswa ya bugu ya Mafeladambwa ya Vho N.E Sigogo. Muñwali o ñinea tshifhinga tsha u engedza zwidombedzwa a tshi itela vhavhali.

Vhabvumbwedzwa vha ndeme vho ñwalwa kha mutevhe mathomoni, ha konou ña mutevhe wa vhañwe vhabvumbwedzwa. Maipfi ane a ñalutshedza mubvumbwedzwa muñwe na muñwe o dzudzanyelwa u konou pfesesa uri ndi vho nnyi havha musi tshitori tshi tshi kwama vhutshilo havho.

Na guļosari ya masiatari a 17 mafheleloni a bugu i ñea ñalutshedzo ya mathemo na mañwe mafungo a sa dzheniseiho nga ngomu ha tshitori, fhedzi zwine zwa engedza mafungo ane a ita uri muvhali a pfesese.

Nga murahu ha u vhala bugu lwa vhuvhili, ndo ñiwana ndi tshi khou vhala ndi tshi dovha tshitori, ndi tshi takadzwa nga ñila ine vhutshilo ha vhabvumbwedzwa ha vha hu tshi khou vhambwedzwa na ha vhañwe, na nga ñila ine ha khou ñumanywa ngayo na u elela na mudzedze wa tshitori.

Mushumo wa ñhoqisiso we muñwali a ita u vhoneka kha nganetshelo ya tshitori. Ndi zwa vhukuma ndi tshinetulusi na tshidzinzi tsha mihumbulo tshine u nga si sendele kule natsho.

Musenguludzi: R Manggo

5. ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

Vhulapfu ha zwibveledzwa zwipfufhi zwa vhudavhidzani'

Tshivenḡa LH 100-120 maipfi

Tshivenḡa LeT 80-100 maipfi

Tshivenḡa LeV 60-80 maipfi.

5.1 KHUNGEDZELO

Khungedzelo ndi nḡila ya u aḡadza bindu kana tshumelo ine muthu a i ḡekedza. Muḡwali wa khungedzelo u fanela u londa zwi tevhelaho:

- U ḡuḡula dzangalelo ḡa vharengi.
- U ḡalutshedza na u ita uri vhathu vha fune tshibveledzwa.
- U livhisa kha tshigwada tshikene tsho tiwaho (vhaswa, vhaaluwa, vha shumaho na zwiḡwe.)
- U fanela u ḡuḡuwedza na nga u shumisa tshivhalo tsha vha shumisaho tshibveledzwa tshenetsho.
- U fanela u kona u shumisa luambo lwa u fhuredzela.

Tsumbo ya khungedzelo

LUVHOLA FHETHU HA U AWELA

Vho neta nga mushumo wa ḡwaha woḡhe?

- Kha vha ḡe vha netuluwe fhana Luvhola.
- Vha songo ḡa vho fara tshithu, ri ḡifhelwa nga u vha ḡea tshumelo.
- Ro no wina tshipuga luraru tsha u vha vhomakone.
- Ri vhomasithesele kha zwi tevhelaho:
 - Minyanya
 - Vhudzumbamo ha vhavhingani vhaswa
 - Dzikhonfarensi
 - ḡano ḡa zwa sialala

Riḡe ra balelwa u vha thusa ri vala bindu ḡashu. Mitengo yashu i tou kokovha fhasi.

Ri wanala heneḡha thavhani ya Luvhola kha ḡa Luvhola.

U ḡivha zwinzhi vha nga ri kwama kha:

(015) 234 8987/8/9 kana 096 453 0000 kana luvhola@yahoo.com

LUVHOLA LUVHOLA LUVHOLA LUVHOLA

5.2 FUḶAYA

FuḶaya ndi zwibambiri zwo gandiswaho zwa siaḵari ḵithihi zwine khakwo ha vha ho itwa khungedzelo nga ha vhuḵambo, tshumelo kana zwibveledzwa zwa thengiso. FuḶaya dzi anzela u shumiswa nga vhoramabindu vhaḵuku vhane vha khou aluwa Vhunga zwa u dzi bveledza zwi sa tou ḵura nga maanḵa. fuḶaya dzi fhambana na burotsha ngauri dzone dzi vha na siaḵari ḵithihi fhedzi, nahone a dzi vhi dzo khavhisiwa kana u itwa na

Zwifanyiso na dziembulemu. FuḶaya a dzi kombetshedzwi u bveledzwa nga mivhala-vhala yo fhambanaho, ngeno burotsha dzi tshi kombetshedza u nakiswa na u bveledzwa nga nḵila i ḵuraho.

Ndivho ya fuḶaya ndi:

- U kunga
- U tuḵula dzangalelo
- U nea nḵivho kana pfunzo
- U tuḵuwedza muthu u dzhia vhukando

Tsumbo ya FuḶaya

VHENGELE ḶA PRINCE ḶI KHOU VULA SOWETO

Khushumusi yo swika, khushumusi yo vha swikela vhukati ha ḵwaha. Yashu khushumusi i ḵo ḵa luvhili kha ḵwaha.

Vhathu ro pfa zwililo zwavho.

Zwe ra vha ri tshi khou zwi lila zwo sendela. Mafhungo a takadzaho asiano. Vhengele Ḷashu Ḷi funeswaho Ḷa Prince, Ḷo vhandamela. Ḷi ḵo vula fhaḵa muḵini wa Soweto. Vhengele Ḷi Ḷi khou vula Ḷi na zwipeshala zwi mangadzaho. Thundu dzoḵhe vha ḵo dzi wana nga hafu ya mutengo vho u ḵowelaho.

Ḷuvha Ḷa u vula: 30 Ḷara 2018

Tshifhinga: 10H00 u swika 21H00 Vharengi vha fumi vha u thoma vhane vha ḵo vha vho renga zwithu zwa mutengo u linganaho kana u fhira R500, 00 vha ḵo ḵewa luḵingothendeleki lwa mahala.

5.3 PHOSIḶARA

PhosiḶara ndi nḵila ya khwiḵesa ya u vhambadza zwithu zwa ndeme nga nḵila ya u zwi ḵwala kana u zwi gandisa kha mabambiri mahulwane ane a nga tou nambatedziwa fhethu ha nnyi na nnyi. Nga nḵa ha u vhambadza, phosiḶara i a vha i tshi pfukisa mulaedza/nḵivhadzo, thambo kana fulu.

PhosiḶara i nga vha na tshifanyiso kana i sa vhe na tsho.

PhosiḶara yavhuḵi i fanela u:

- kunga maḵo a muvhali
- u vhalea naho muthu a songo tou sendelesa tsini
- sa vha na mafhungo manzhi
- pfufhifhadzwa nga zwiga zwi re na ndeme
- vha na zwidodombedzwa zwa muthu ane a nga kwamiwa **Tsumbo:**

- dzina na nomboro ya luṅingo

Tsumbo ya phosiṭara

KHONIFERENTSI YA LIFHASI YA TSIVHUDZO NGA HA DWADZE LA HIV/ AIDS

Vhadzudzanyi: Tshigwada tsha Treatment Action Campaign na Muhasho Wa Zwa Mutakalo

Fhethu: Tshiṭediamu tsha **T**hohoyanḁou

Duvha: 16 Nyendavhusiku 2018

Thero: Masiandaitwa a tshitshili tsha eidzi

Vhaambi:

- Muphurofesa, MT Muḁazwivhisi: (Yunivesithi ya Venda)
- Dokotela RC Mudzanani (Yunivesithi ya Johannesburg)

Khoniferentsi iyi i ḁo dzhenelwa nga vhathu vho fhambanaho na vhane vha khou bva kha mashango a SADEC.

Phanḁa nga mutakalo wavhuḁi phanḁa!!!

5.4 MASIA NA NDAELA

Ri shumisa masia musi ri tshi laedza muthu uri a nga swikisa hani fhethu. Ra shumisa ndaela kha u ŋalutshedza uri zwithu zwi itiswa hani. Musi ri tshi laedza ri shumisa jimudi ŋa ndaela. Ni tshi ŋea ndaela /masia ni fanela u pfufhifhadza nahone no bvela khagala. Izwi zwi fanela u ŋwalwa hu na ndunzhendunzhe. Kalani zwickhala nga ndila i re yone. Arali hu khilomitha dza fumi kha dzi vhe dzenedzo. Laedzani nga zwithu zwihulwane zwi sa sudzulusei sa tshikolo, kereke, na zwiŋwe.

Tsumbo ya masia

Ndila ya tsinisa ya u bva tshiŋtshini tsha bisi na u ya banngani.

Ni tshi tou bva tshiŋtshini ni ye mondeni. Ni do mbo di dzhena kha bada khulwane. Ni mbo di tou longondo nga yeneyo bada u swika hune na do wana robotho. Henefho ni khonele mondeni ni dzhene kha tshiŋaraŋa tsha Dada, ni tshimbile u swika mithara dza maŋana maŋanu ni do wana mafhande a T. Ni pfuke zwiŋaraŋa zwiraru ni do kona u wana giratshi, ni tshi tou i fhira ni do wana kereke i kha tshanda tshauŋa. Phanda ha kereke hu na mafhande a T, ane na fanela u tevhela tshiŋaraŋa tsha Sadama. Ni tshimbile mithara dza 100 ni do wana bannga i kha tshauŋa tshaŋu.

5.5 DAYARI

Dayari ndi bugu ine muthu a rekhoda zwiitei zwa vhutshiloni hawe zwine a vhona zwi zwa ndeme khae. Muthu a nga ŋwala na vhuŋipfi hawe nga ha nzulele kana nyimele.

Dayari i tea:

- u sumbedza duvha ŋa zwiitei zwo ŋwalwaho.
- u ŋwaliwa kha vhuimo ha muthu wa u thoma.
- u bvisela khagala vhuŋipfi na nyanyuwo.

Tshitaela tshi songo vha fomala.

Ni fanela u dzhiela nzhele zwi tevhelaho musi ni tshi ŋwala dayari:

- Ni ŋwale datumu.
- Ni shumise muthu wa u thoma.
- Ni bvisela vhuŋipfi haŋu kha bammbiri.

Tsumbo ya dayari

Musumbuluwo, 23 Luhuh 2018

Khotsi anga vho mmbidzela kamarani yavho zwenezwi mme anga vha kha ɔi tou bva u ɔuwa. Vha ri ndi fanela u ɔa ɔuvha liɔwe na liɔwe nda adzela mmbete wavho. Ndi tshe ndo ima vha mbo ɔi ntsukumedzela kha mmbete vha n... A vho ngo nndonda ndi tshi vhea mukosi wa vhuɔungu.

Tshe vha amba ndi uri 'wa tou zwi munyu, wo fa.

ɔavhuvhili 24 Luhuh 2018

Mme anga vha khou bva. A vha ɔivhi uri vho ntsia khakhathini. Heɔi liɔuna ndi a li vhenga. Hone ndi khotsi anga vha vhukuma shu? ɔo vula vothi...

5.6 GARAȚA YA THAMBO

Vhunga na dzina li tshi tou ɔibula, garaȚa ya thambo mushumo wayo ndi u ramba. Vhathu vha nga rambelwa zwithu zwo fhambanaho sa vhuȚambo ha mabebo, munyanya wa mbingano, vhuȚambo ha zwa pfunzo, na zwiɔwe. Mafhungo mahulwane ndi u dzhiela nȚha tshivhalo tsha maipfi tsho lavhelelwaho uri a songo vha maȚukusa kana manzhisa.

Thambo I nga angaredza zwi tevhelaho:

- RSVP (vha humbelwa u fhindula)
- Kuambarele
- Tshitaela na thouni
- Nyimele I ɔo sumbedza arali zwi fomala kana zwi si fomala
- Mafhungo o fhelelaho a si a ndeme.

Tsumbo ya garaȚa ya thambo

Kha vha ɔe vha takale na riṅe. U vha hone havho vhuṭamboni ha u pembelela

MARANDELA SINGO kha u vuledza hawe pfunzo zwi ɔo vha zwa ndeme kha riṅe. Zwododombedzwa zwa vhuṭambo zwi nga ṅḍila i tevhelaho:

Duvha: 2 Shundunthule 2018

Fhethu: Holoni ya lushaka ya Mutale

Tshifhinga: Iri ya 10

Kuambarele: Ku si kwa fomaḷa

RSVP: Livhuwani kha 082 999 3322

Shandukani kha 083 777 4564

LWENDO LWO VULEDZEA

MIFHULULU MIFHULULU MIFHULULU MIFHULULU

5.7 GARAṬA YA POSWO

Garaṭa ya poswo na tshipiḍa tshṭuku tsha u ṅwalela: hezwi zwi amba uri mafhungo ane a ɔo ṅwaliwa khayoy a ɔo vha mapfufhi.

- Garaṭa ya poswo I fanela u vha na mafhungo mapfufhi.
- I fanela u vha na thouni isi ya fomaḷa
- I fanela u vha na ndumeliso /theshano na dzina ḷa murumeli.

Hu na ṅḍila nnzhi kana dzo fhambanaho dzine vhatu vha dzi shumisa kha u rumela milaedza yo fhambanaho fhethu kana kha zwithu zwo fhambanaho. Hone-ha edzonu pfa uri garaṭa ndi mini:

- Garaṭa ya poswo ndi garaṭa ine ya shumiswa kha u rumela milaedza nga poswo.
- Mulaedza u rumelwa nga garaṭa heyi u si na fulobo.
- Ndi garaṭa yo itwaho hu na ndivho ya uri i nga shumiswa nga yone iṅe sa mulaedza wo tou poswaho.
- I nga vha gararaṭa ṭhukhu i re na tshifanyiso kha ḷiṅwe siaṭari ngeno kha ḷiṅwe hu tshikhala tshine khatsho ha ṅwalwa mulaedza
- I nga vha garaṭa ya masiaṭari mavhili ḷiṅwe ḷi ḷa tshifanyiso ngeno ḷiṅwe ḷi ḷa ɔiresi na tshiṭemembe.

Miṅwe ya mishumo ya garaṭa ya poswo asiyi:

- U rumela milaedza mipfufhi.
- U ramba.
- U fhululedza.

- U humbudza.
- U tamela mashudu.
- U ũũwẽdza na zwiĩwe.

Tsumbo ya garaŕa ya poswo

<p>TSHIŦEMMBE</p> <p>Kha khonani yanga Rudzani</p> <p>Afha ndi tama u livhuha khonani na mashaka kha u ntikedza. Ndi livhuha thuso ya masheleni na mihumbulo nga tshifhinga tsha munyanya wa khaladzi anga</p> <p>Wavho</p> <p>Funanani</p>	<p>Rudzani Manngo</p> <p>PO Box 585</p> <p>Shayandima</p> <p>0927</p>
---	---

5.8 U DADZA FOMO

Shango line ra khou tshila khalo ndi shango line la toda ri tshi dadza fomo kha vhunzhi ha zwithu zwine ra vha ri tshi khou zwi toda. Ndi kha dzenedzi dzi fomo dzine ra wana vhuvha ha muthu ho dodombedzwa.

Tsumbo ya fomo ya u humbela mushumo:

A. POSWO YO KUNGEDZELWAHO	
Tshiimo tshine tsha khou humbelwa (sa) Thoho ya tshikolo tsha Mbilwi	Muhasho we tshiimo tsha kungedzelwa khatsho: Muhasho wa Pfunzo ya Mutheo
Nomborondaula (sa kha khungedzelo) 2012/045	Arali vha newa mushumo vha nga thoma lini KANA vha nga shuma lwa u onesa lwa tshifhinga tshingafhani kha mutholi wavho wa zwino? 01 Thangule 2018
Ndivho ya u humbela mushumo (Kha vha n'wale mafhungo mararu)	U bveledza luambo lwa Tshivenda. U fhaṭa na u vhulunga mvelele ya Tshivenda. U alusa vhukoni ha u vhala Tshivenda.
B. ZWIDODOMBEDZWA ZWA VHUṆE	
Tshifani	Tshikota
Madzina	Thendo, Mangalani
Nomboro ya vhuṆe	9509110354080
Murafho	Murema
Mbeu	Tshiduna
Vha na vuholefhai?	Hai!
Vha mudzulapo wa AfrikaTshipembe?	Ee!
Arali i hai, vha wa lushaka lufhio?	A zwi todei

C. RI VHA KWAMA						
Luambo lu no takalelwa kha vhudavhidzani?		Luisimane				
Nomboro ya luŋingo nga tshifhinga tsha mushumo		015 970 4250				
Nḡila ya vhudavhidzani		Poswo	imeji X	fekisi		
Zwidombedzwa zwa vhudavhidzani (zwa afho nḡha)		thendo@yahoo.com				
D. DZINDALUKANYO						
Dzina ḡa Tshikolo / Thekhnikaḡa College		Pfunzo dza nḡhesa		Nwaha		
Yunivesithi ya Venḡa		BA		1990		
Yunivesithi ya Kapa		MA		2001		
Ngudo dza zwino (Tshiimiswa na ndalukanyo): PhD, Yunivesithi ya Limpopo						
E. TSHENZHEMO YA MUSHUMO ⁵ (A vha liṡshe arali vho ḡekedza kharikhuḡamu vithae)						
Mutholi Wa zwino	Tshiimo zwino Nwedzi	U bva		U swikela		Ndivho ya u tutshela mushumo
		Nwaha	Nwedzi	Nwaha		
Muhasho wa Pfunzo	Mudededzi	Phando	1991	Fulwi	2002	Nyaluso
Muhasho wa Pfunzo	Tḡoho ya muhasho	Fulwana	2002	Fulwi	u swikela zwino	Nyaluso
Arali vho vhuya vha tholwa kha tshumelo dza lushaka kha vha sumbedze arali hu na zwine zwa ita uri vha si tholwe hafhu.					Ee	Hai
Arali hu ee, kha vha ḡee dzina ḡa uyo muhasho.					A zwi tḡdei	

F. DZINYAMBO (Kha vha n̄wale u lingedza, u kona, u konesa)

Tshivenda	U amba	U konesa
	U vhala	U konesa
	U n̄wala	U konesa
Luisimane	U amba	U konesa
	U vhala	U konesa
	U n̄wala	U konesa
Tshivhuru	U amba	U lingedza
	U vhala	U kona
	U n̄wala	U lingedza

G. THEMENDELO (A vha litshe arali vho n̄kedza kharikhulamu vithae i re na zwidombedzwa)

Dzina	Vhushaka havho navho	Luṅingo (tshifhinga tsha
JT Mulaudzi	T̄hoho ya Tshikolo	0159628327
BR Bele	Muraḁo wa Siviki	0159720468
NN Mashavhela	Dokotela wa muṭa	0158902344

Ndi a ana uri mafhungo oṭhe o fhelela na hone ndi one na uri o lulama u ya nga ha n̄divho yanga. Ndi a zwi ḁivha uri mafhungo a si one e a n̄etshedzwa

a ḁo ita uri khumbelo yanga i bviswe kana ndi thathiwe mushumoni.

Tsaino: T.M. Tshikota

Datumu: 30 Lambamai 2018

**Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Private Bag X895, Pretoria, 0001
Telephone: 012 357 3000 Fax: 012 323 0601
© Department of Basic Education**

website
www.education.gov.za

facebook
www.facebook.com/BasicEd

twitter
www.twitter.com/dbe_sa

**120 Plein Street Private Bag X9023
Cape Town 8000
South Africa
Tel: +27 21 465 1701
Fax: +27 21 461 8110**